

אוצר "תהלות ישראל" המקוצר

מתוך דברי הגה"צ דתהלות ישראל וצוק"ל

דף המקוצר (מתוך הגליון המלא) וירא תשפ"ד

דף השבוע המקוצר - שנה י"א דף ד'

"שנתן לו עצה על המילה" (יה, א)

על הפסוק "וירא אליו באלוני ממרא", פירש רש"י הוא שנתן לו עצה על המילה (כי התייעץ אברהם אבינו עם ענר אשכול וממרא ורק ממרא יעץ לו לקיים מצות בוראו) ולכן נגלה עליו בחלקו, ע"כ, (והוא מהזוה"ק ומדרש רבה).

ועי' במפרשים שהתלבטו בענין זה למה התייעץ אתם אברהם אבינו ע"ה, והתירוץ היותר פשוט ומובן הוא שבודאי לא היה לאברהם אבינו שום ספק ושאלה בזה אם לקיים מצות ד' ית', אלא שרצה לזכותן שיהיה גם להם חלק במצותו, והוא על ידי שיסכימו גם הם ויחזקו ידיו לקיים המצוה אזי בזה יהיה להם על כל פנים חלק בהמצוה כי זה מסייע להשמחה של המצוה, כידוע לפי הטבע כשאדם מחתן בן הרי הוא מזמין את ידידיו שישמחו אתו יחד כי זה שהם שמחים אתו עם שמחתו הרי זה מגדיל את השמחה של בעל השמחה וז"פ, וידוע שהשמחה של מצוה הוא חלק גדול מעיקר עבודת המצוה כמבואר ברמב"ם, וכל מה שאדם מגדיל שמחת מצותו הרי הוא מעלה בזה ערך המצוה וכמבואר ענין זה במקום אחר בהרחבה בס"ד (בספר עבדו את ד' בשמחה).

והנה ידוע שהשראת השכינה נמשך ע"י שמחה של מצוה וכל מה שהשמחה של מצוה תהיה ביתר שאת תמשיך יותר השראת השכינה כלו' בדרגא יותר גדולה, ועל כן היות וממרא היה הגורם להגדיל שמחת אברהם אבינו ע"ה במצותו לכן היה שותף בהשראת השכינה שנמשכה לאברהם אבינו ע"י המילה ועל כן בדין הוא שיטול שכרו שתתגלה השכינה בחלקו ומקומו, ובזה מובן היטב הענין כאן בס"ד.

ומזה יש ללמוד כמה חשוב הוא הדבר כשאדם מסייע להשני שעושה מצוה לעשותה יותר בשמחה ע"י שמעודדו ומחזקו, ובפרט כשאדם מפחד שיתלוצצו עליו על עשיית המצוה וכמו שהדבר מצוי היום בעוה"ר וכמו שמפורש בנביא (ישע'י"ו ט"ו ט"ו) "וסר מרע משתולל" כלו' שמי שיסור מדרך הרע ויקרב עצמו לדרך הטוב יהיה נחשב שוטה בעיני אנשי העולם, ונאמר בשם הרה"ק מרוזין ז"ע שבדור שלפני הגאולה השלימה כאשר יהודי ירצה לעשות מצוה אפילו לקיים הלכה פשוטה שכתוב בשו"ע יצטרך להסתכל בכל הצדדים מסביבו אם לא צוחקים ממנו, וזה כאב גדול מאוד לראות מצב כזה.^א

והנה מכיון שהנסיון הוא כך וזה נסיון גדול מאוד לכל האנשים שאינם בדרגא רוחניות גדולה ע"כ בשעה כזו הרי זה מצוה גדולה לחזק ידי ברכי דרבנן דשליה ואת כל המתחזקים בעת כזאת לעשות ולקיים את כל מצות ד' ית' בלי להתפעל ולהתחשב עם מה יאמרו הבריות וזכות גדולה היא לחזקם לכבדם ולעודדם^ב, ואע"פ שהרי הם מתחזקים מעצמם בכל זאת מצוה גדולה לעודדם ולחזקם כי בודאי שנמצאים כאלה שאופיים חלש ואין בידם אומץ לעמוד בקשרי מלחמה זו ולכן אע"פ שמתגברים ומתחזקים נגד טבעם לעמוד ברציפות ולזמן ארוך במלחמה כבדה זו מתוך רצונם העז וטוב לבם שמושך אותם לדרך הטוב עם כל זה יש סכנה שלא ישברו ע"י התגברות המשך המלחמה וכמבואר בספה"ק שלעשות מסירת נפש פעם א' הרבה יותר קל מלעשות מסירת נפש תמידי

ולחיות עם זה לאורך הזמן.

ובזה מסבירים גם כן שלכן היה נסיון העקידה נחשב יותר גדול מנסיון אור כשדים וכמו כן מנסיון של יצחק שפשט צווארו על גבי המזבח כי כל זה היה להתגבר לפעם א' מה שאין כן מה שיותר על בנו יחידו היה זה על מנת להשאר כך בלי בנו ולחיות עם זה יום יום כל משך חייו וזה מסירת נפש תמידי שקשה הרבה יותר כנזכר.

ולכן הנסיון של וסר מרע משתולל הנ"ל שישנו היום לאלה שבוחרים בדרך הטוב אע"פ שיודעים שיהיו מזולזלים ומבוזים בעיני הבריות לתמיד ושיצטרכו לחיות עם זה יום יום הרי זה נסיון דומה לענין העקידה, כי סבילת העלבון הרי זה נחשב מסירת נפש כמבואר בחז"ל שהלבנת פנים נחשב כשפיכות דמים ויותר מזה כמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (שער ג' אות קלט) שהוא צער יותר גדול ממיתה ע"ש, ועל כן מי שמכבדם ומחזק ידיהם ומעודד אותם הרי זה דומה לזכות שהיה לממרא ששרתה שכינה בחלקו.

ויש ללמוד מענין זה שיש לאדם להדר אחרי ענין זה שכאשר רואים אדם שעושה מצוה שצריך התאמצות לעשותה או שיש בה נסיון לעשותה ומכל שכן אם זה מצוה שיש מרננים אחרי העושה אותם, מצוה גדולה לומר לו אפילו דבור א' של חיזוק ובזה נעשה האדם כמו שותף במצותו ויקבל גם כן שכר עליה שיהיה נעשה שותף בשכרו בעולם הבא וכמו כאן שבשכר שנעשה ממרא שותף למצות מילה כן נעשה שותף גם להשראת השכינה שקבל אברהם אבינו בשכרה ושרתה שכינה במקומו ובודאי קבל ממרא על ידי כן רושם מזה.

ואפילו יותר מממרא כי שם לא היה צריך אברהם אבינו לעצתו ועידודו מה שאין כן בענינינו שיתכן שבאמת יהיה זה לצורך שעל ידי כן ימשיך האדם הזה לעשות המצוה ובלעדי זה אולי לא יעמוד בנסיונו בהמשך הזמן ויהיה ח"ו נמנע מהמצוה כנ"ל, ולכן יש לומר לו מלה של חיזוק ועידוד, ואשרי מי שמחזק ידי הסרים מהרע והעושים מצות ד' ועליו נאמר ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת.^ג

"וירא ... שלשה אנשים ... וירא וירץ לקראתם וגו'" (ש)

בפירוש רש"י (הקשה) מהו וירא וירא ב' פעמים וכו' ע"ש.

ואפשר לומר ולתרוץ קושיא זו בדרך זו, שהנה כאשר האדם רץ לדבר מצוה הרי זה מוכיח על השתוקקות גדולה שיש לו להמצוה שכן הוא מטבע האדם שלדבר שיש לו תשוקה וחשק גדול הרי הוא רץ אליה ועושהו בזריזות, והנה כאשר רואה את הדבר הרי זה מלהיבו הרבה יותר להדבר כי כח הראיה המוחשת הרי זה מעורר ומלהיב (לא רק רצון האדם בשכלו ומחו אלא) גם את ההרגש וחפץ הלב שזה חשוב מאוד אצל כל מצוה ועבודת ד' ית' (שחץ מרצון ותשוקת השכל יש) לעשותה גם עם התלהבות וחשק והתרגשות הלב, ולכן כאשר ראה אברהם אבינו ע"ה לפניו את מצות הכנסת אורחים שהיה כל כך משתוקק אליה התלהב לבו להמצוה כל כך עד שבכח זה שכח לגמרי שהוא חולה ואינו יכול ללכת וע"י ההתלהבות הזאת שמלא את לבו קבל כח לצאת

^א מעט יתבער כל השקר מן העולם ויתגלה האמת אזי יבושו לנצח כל פועלי און ויתהללו ויתכבדו לנצח כל ישרי לב.

^ב וכמו שזכה ממרא בזכות שחזק ידי אברהם אבינו ע"ה זכה להשראת השכינה בחלקו כמו כן יזכו כל אלה שתשרה שכינה בביתם ובמעשה ידיהם.

^א אמנם מצד השני "זאת נחמתי בעיני" שעל ידי כן אנו יודעים שישועתנו קרובה לבא בס"ד.

^ב וכמו כן התייחדו היום אי אפשר להיות באותם המלים שאמר ממרא לאברהם אבינו שאל יפחד וכולם יכבדו את מצותו כנ"ל, כי הרי היום בזמנינו הרי זה מצב של יראי חטא ימאסו "וסר מרע משתולל אלא יחזקו באופן זה שיאמר לו שעוד

ממסתו והתחיל פתאום לרוץ כאלו אינו חולה וכואב כלל.

וזה מה שהודיע לנו הכתוב במה שחזר לומר עוד פעם "וירא" לפני שאמר "וירץ לקראתם" כדי להודיע לנו שהסיבה שגרם שהוא רץ לקראתם זה היה ע"י "וירא", שע"י שראה אותם קבל כח חדש ושכח לגמרי שהוא חולה ורץ אע"פ שלפני כן לא היה יכול לילך אבל עכשיו רץ לקראתם מכח ההתלהבות הזה ולכן הפסוק חוזר ואומר "וירא" סמוך ל"וירץ לקראתם" לרמז, שהראיה זה גרם לו שרץ לקראתם, (ולא רק שהיה הולך רגיל כאדם בריא אלא רץ כאדם משתולל).

וכמו כן כל אדם אם היה לו עינים לראות מה נעשה בשמים ע"י המצוה שהוא עושה היה שש ושמח כל כך עד שמגודל השמחה היה משתולל וכמו שכתב הרמב"ם (הל' תשובה פ"י) שהאהבה לד' צריך להיות בדרגה גדולה שיגרום לו לאדם שישתולל עבור זה ומביא על זה הפסוק (משלי ה, יט) "באהבתה תשגה בה תמיד" (ע"ש ברמב"ם ובמפרשיו) והיינו שההשתוללות מתבטא גם בחצוניות הגוף וכמו שכתוב אצל דוד המלך ע"ה שהיה מפזז ומכרכר בכל עוז וגו'.

ויש לדעת שההתלהבות והשמחה של מצוה מוסיפה לא רק את השכר אלא גם האדם מתעלה מאד ע"י שמחה של מצוה, ומבואר בספר הכוזרי שהאדם מתעלה משמחה של מצוה (כמו שמחת שבת ויר"ט וכדו') לא פחות ממה שמתעלה ע"י צום ותענית (וכמובא בספרנו כחה של תפלה), וידוע מה שאמר האר"י הקדוש על עצמו שכל הדרגות הגדולות שהגיע אליהם היה בזכות שמחה של מצוה שהיה מרבה בה.

ויש לדעת שענין שמחה של מצוה איננה נהגת רק בקיום מצות עשה אלא גם בקיום מצות לא תעשה שאדם פורש מעבירה (ובמכל שכן כשיש לו נסיון מהיצר הרע וצריך להתגבר בכח נגדו) גם בזה יש לו לאדם לשמוח בה ויתכן שהשמחה בזה היא אפילו יותר ממה שיש לשמוח על קיום מצות עשה מכיון שזה בא לו יותר בטרחה ויגיעה וכפי מה דאיתא באבות דר"נ (ג' י') וז"ל, טובה מצוה אחת בצער יותר ממאה מצות שלא בצער, עכ"ל, ומכיון שכך יש לו לאדם לשמוח עם כל קיום מצות לא תעשה ופרישות מהעבירה שיזדמן לו ע"י טרחה ויגיעה עוד יותר ממה שיש לו לשמוח בקיום מצות עשה בפחות טרחה.

"יקח נא על ידי שליח" (רש"י י"ה ד)

מובא ברש"י והוא מגמ' (ב"מ פ"ו:) שכל הפעולות שעשה אברהם אבינו בהכנסת אורחים קבל שכר להכלל ישראל לדורות העתידיים, ואופן קבלת השכר היה לפי האופן שעשאו ולכן מה שהגיש להאורחים בעצמו דהיינו הלחם (כמו שכתוב "ואקחה" פת לחם) שילם לו הקב"ה לבניו שקבלו מן ע"י הקב"ה בעצמו, והמים שהיו ע"י שליח (כמו שכתוב "קח" נא מעט מים שמשמעו ע"י שליח) שילם הקב"ה לבניו ע"י שליח (שצוה למשה להוציא להם מים מן הסלע - גור אריה).

ויש להבין למה דווקא על מעשה זה מצינו ששילם לו הקב"ה שכר לדורות העתידיים הלא כל ימיו היה מקיים מצוות הכנסת אורחים וא"כ למה כל השכר לדורות היה מדוד דוקא לפי הכנסת אורחים שעשה עכשיו ואיפה השכר של כל המצוות שעשה עד עכשיו בכל השנים, וענין זה צריך ביאור.

וביאור הענין יש לומר כך כי הנה מצות הכנסת אורחים שעשה אברהם אבינו עתה היתה עולה על כל מצוות הכנסת אורחים

שעשה עד עתה מכיון שעשה עשה המצוה בטרחה ויגיעה גדולה שהיה חולה ומצטער כמבואר בפירוש רש"י וידוע מה דאיתא באבות דר"נ (ג' י') וז"ל טובה מצוה א' בצער יותר ממאה מצות שלא בצער, עכ"ל, ומכל שכן בצער גדול כזה שזה היה כעין מסירת נפש ולכן היה מצוה זו נחשבת לדרגא היותר גדולה שיכולה להיות ועלתה על שאר הכנסת אורחים שעשה עד אז, ולכן דוקא על מצות הכנסת אורחים זו שעשה עתה קבל שכר לדורות העתידיים ולכן דוקא במצוה זו נמדד השכר לדורות במדה כנגד מדה וק"ל.

ועוד יש לפרש באופן אחר קצת שהנה ערך איכות כל מצות נמדדת (א) לפי היגיעה והטירחה (ב) לפי כוונת הלב שהאדם מכוון בהמצוה דהיינו האהבה וההתלהבות (ג) התשוקה והצמאון שבלבו לקיים המצוה, וידוע שכשהאדם רוצה לעשות מצוה ונמנע ממנה לאונסו על ידי כן נתרבה גודל תשוקתו אליה וכמו שאמרו חז"ל אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו כלו' שכאשר אין לו האפשרות לפעול מה שהוא רוצה אז הרעבון הוא הרבה יותר מכאשר יש לו האפשרות, ולכן עתה ע"י חום היום שגרמה מניעת מצות הכנסת אורחים על ידי כן גדלה צמאונו של אברהם אבינו להמצוה הרבה יותר מבשאר הפעמים שהיה לו האפשרות לקיימה ובזה עלתה ערך המצוה שעשה עתה וגם הרי זה העלה את כל שאר מצות הכנסת אורחים שעשה עד עתה לדרגא זו וכמו שנתבאר לעיל ולכן קבל דוקא עתה השכר לדורות הבאים מה שלא קבל עדיין עד עתה.

והנה ממה שנתבאר כאן שע"י המניעה ממצוה לאנסו גודלת התשוקה בלב האדם להמצוה יש להבין שכל פעם שמזדמן לאדם מניעה מלעשות מצוה שהוא רוצה לעשות הרי זה בכדי שיגיע האדם על ידי זה לתשוקה יותר גדולה למצוה ממה שהיה לו עד עתה וגם הזדמנות להעלות כל מצותיו שבעבר לדרגא יותר גדולה, ומי שאינו מבין ענין זה כשקורה לו איזה מניעה ממצוה או תפלה או לימוד תורה הק' ה"ה מצטער ומתאכזב ונופל על ידי כן ליאוש כי הרי הוא חושב שזה סימן שהקב"ה מרחיקו מכיון שאינו נותן לו הזדמנות לעשות את המצוה, אבל הוא אינו מבין שהאמת הוא דוקא ההיפך שמפני שהקב"ה רוצה לתת לו הזדמנות שיעלה את כל המצוות שלו ואת התפלות ואת הלימוד שלו כמו שנתבאר.

ומי שהוא תמיד דבוק באמונה ובטחון בד' ומאמין שכל מה שנעשה לו הרי זה תמיד רק לטובתו כמו שהוא באמת עיקר מצות הבטחון להיות דבוק בהשקפה ומחשבה זו תמיד ברציפות לא יפול ביאוש בכל מקרה שלא יהיה.

ואע"פ שצריך להיות באמת מצטער על מניעת מצוה ולא להרגיע לבו בזה ולומר גם זו לטובה כמו בכל צער גשמי, בכל זאת צריך יחד עם זה לעורר בלבו תשוקה יותר גדולה בלבו לזכות לקיימה והצער שמצטער על המניעה יהיה רק צער שנצרך לזה לעורר תשוקתו (כי הרי זה סימן שחסר לו עדיין בענין זה) אבל יחד עם זה יכניס שמחה בלבו על שד' ית' מזמין לו את זה בכדי להעלותו שייגיע באמת לדרגא המבוקשת, ובזה יחזק את רוחו ולשמוח בחלקו על זה שד' ית' דוחף אותו להתעלות ולא נותן לו להשאר למטה, וזה מוכיח שהוא מאהובי ד' ית' והרי זה בבחינת מש"כ (משלי ג' י"ב) את אשר יאהב ד' יוכיח, ובזה יהיה הצער בלי שום עצבות ויאוש, ויהיה תמיד שמח וטוב לב בחלקו ועל ידי כן יהיה טוב לו בזה ובבא.

¹ כלומר שמעצמו משתולל בלי כונה וידיעה שעושה כך, כי בודאי אין לעשות

כך בכוונה (כמבואר בעהרה זו בגליון הארץ ע"ש).